

Pirkanmaan hyvinvointialue
PL 272, 33101 Tampere
piritta.setala@pirha.fi
pirha.fi

Vastausluonnos valtuustoaloitteeseen

Vastausluonnos valtuustoaloitteeseen ”Mielenterveysambulanssi pysyväksi käytännöksi Pirkanmaalla”

Valtuutetut Backman ja Sangervo sekä 19 muuta allekirjoittanutta jättivät aluevaltuustossa 26.1.2026 valtuustoaloitteen mielenterveysambulanssin saattamisesta pysyväksi käytännöksi Pirkanmaalla.

Valtuustoaloitteessa esitetään mielenterveysambulanssin pysyvää käyttöönottoa perustuen kansainväliseen näyttöön sekä Pirkanmaalla lokakuun 2022 ja maaliskuun 2023 välisenä aikana toteutetun pilottijakson tuloksiin.

Mielenterveysambulanssitoiminnan käyttöönotto Pirkanmaan hyvinvointialueella

Laki hyvinvointialueesta (611/2021) 7 § (Järjestämisvastuu) mukaan Hyvinvointialue vastaa sille lailla säädettyjen tehtävien hoitamisesta, hyvinvointialueen asukkaan laissa säädettyjen oikeuksien toteutumisesta ja palvelukokonaisuuksien yhteensovittamisesta sekä järjestettävien palvelujen ja muiden toimenpiteiden:

- 1) yhdenvertaisesta saatavuudesta;
- 2) tarpeen, määrän ja laadun määrittelemisestä;
- 3) tuottamistavan valinnasta;
- 4) tuottamisen ohjauksesta ja valvonnasta;

5) viranomaiselle kuuluvan toimivallan käyttämisestä.

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021) 10§ mukaan Hyvinvointialueella on vastuu asiakkaiden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen yhteensovittamisesta kokonaisuuksiksi. Hyvinvointialueen on huolehdittava yhteen sovitettuja palveluja laaja-alaisesti tarvitsevien asiakasryhmien ja asiakkaiden tunnistamisesta, sosiaali- ja terveydenhuollon yhteensovittamisesta ja palveluketjujen ja palvelukokonaisuuksien määrittelemisestä, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen yhteensovittamisesta hyvinvointialueen muiden palvelujen kanssa sekä asiakasta koskevan tiedon hyödyntämisestä eri tuottajien välillä.

Pirkanmaan hyvinvointialueen ensihoitopalvelut toteutti mielenterveysambulanssitoiminnan kokeilujakson lokakuun 2022 ja maaliskuun 2023 välisenä aikana. Pilotointi perustui mielenterveyssyistä johtuvien hätäkeskuksen kiireelliselle ensihoidolle välittämien tehtävien kasvuun. Pilotin jälkeen aluehallituksen päätöksellä mielenterveyspotilaiden hoidon painopistettä siirrettiin psykiatrisen kotisairaalan kehittämiseen. Psykiatrisen kotisairaalan tavoitteena on ehkäistä potilaan sairaalakierrettä ja katkaista mahdollinen sairaala/päivystyskierre. Lisäksi toiminta mahdollistaa tiiviin hoitokontaktin sairaalasta kotiutumisen jälkeen sekä hoitokontaktin käynnistyminen, jos potilas ei itsestä riippuvista syistä johtuen kykene poistumaan kotoaan avohoidon käynnille.

Hyvinvointialueen sote-tilannekeskus aloitti toimintansa 1.6.2025. Tässä yhteydessä rakennettiin jo olemassa oleviin psykiatrisen erikoissairaanhoidon rakenteisiin mielenterveysambulanssia korvaava palvelu, jossa ensihoito voi viestittää psykiatrisen avun tarpeesta akuuttipsykiatrian poliklinikalle potilasjärjestelmän sisäisen muistutteen kautta.

Hyvinvointialueen ensihoitopalvelut suhtautuvat myönteisesti mielenterveysambulanssitoiminnan jatkoselvittämiseen Pirkanmaan hyvinvointialueella. Ensihoitopalveluja kehitetään vaikuttavuus edellä: etenemme, kun tutkimusnäyttö osoittaa potilashyödyn, hoitopolun sujuvoitumisen tai päivystyksellisten palvelujen (ml. ensihoito ja Acuta) kuormituksen vähenemisen.

Kansainvälistä näyttöä hyödynnetään, mutta sitä ei voi sellaisenaan siirtää Suomeen ilman paikallista arviointia ja vaikutusanalyysseja.

Kansainvälisesti ensihoidon mielenterveysyksiköitä on käytössä mm. Isossa-Britanniassa. Skotlannissa tavoitteena on hoitaa mielenterveyspotilaita ensisijaisesti kotona tai yhteisössä yhdessä mielenterveysyksiköiden kanssa; kuitenkin systemaattinen vaikuttavuusnäyttö (esim. päivystyskäyntien, uudelleenkontaktien tai kuolleisuuden väheneminen) on yhä vähäistä. Lisäksi tutkimus Isosta-Britanniasta korostaa, että hätäkeskuksen ohjaaminen ja toiminta tässä potilasryhmässä on haasteellisia ja että ensihoitajien mielenterveysosaamisen vahvistaminen voi parantaa potilaiden ohjautumista tarkoituksenmukaiseen hoitopaikkaan, mutta näyttöä vaikutuksista tarvitaan lisää.

Pirkanmaan pilottikokemuksista on koottu analyysia ja valmisteilla on väitöskirjatutkimus, joka tarkastelee potilasvaikuttavuutta ja palveluketjun vaikutuksia. Pilottiaineistossa ei nähty päivystyksen käyntimäärien selkeää vähenemistä, vaikka yksittäisiä prosessihyötyjä (esim. kohtaamisen laatu, vaihtoehtoisten palvelujen ohjaus) havaittiin. Toisaalta pilottijaksolla havaittiin muiden ensihoitoyksiköiden tehtävämäärien ja siten kuormittumisen selkeää lisääntymistä. Nämä tulokset on syytä varmentaa vertaisarvioidulla tutkimuksella ennen pysyvemmän toiminnan käynnistämistä, huomioiden myös mahdollisesta toiminnan aloittamisesta syntyvä vaihtoehtoiskustannusten arviointi. Kun kansainvälinen vertaisarviointi valmistuu, huomioimme löydökset ensihoidon kehittämissuunnitelmissa.

Mahdollista uutta toimintamallia suunniteltaessa tulee huomioida myös sote-tiken toiminta sekä psykiatrian erikoissairaanhoidon kotisairaaloiminnot ja niiden liitettävyys ensihoitoketjuun. Nämä palvelut eivät olleet vielä pilottijakson aikana käytössä, ja vaikuttavuus mielenterveyspotilaiden hoitoon tulee nykymallissaan huomioida ennen kuin ensihoidon toimintoja kohdennetaan lisää saman potilasryhmän hoitoon huomioiden taloudelliset resurssit sekä palvelujen yhdenvertainen saatavuus muiden ensihoidon potilasryhmien näkökulmasta.

Tämän palvelun kustannusvaikuttavuuden tarkastelu voi jatkossa tuoda ratkaisevaa lisätietoa oikea-aikaisesta hoidosta ja hoitoonohjauksesta sekä myös osaltaan

vähentää mielenterveyspotilaiden tarvetta ensihoidon kuljetusten tai päivystyskäyntien määrään.

Pirkanmaan hyvinvointialueen ensihoitopalveluiden palvelutasopäätös vuosille 2027–2030 on hyväksytty aluevaltuustossa joulukuussa 2025 ja siihen liittyen yksityisen palvelutuotannon kilpailutus on toteutettu kevään aikana. Palvelutasopäätös ei sisällä mielenterveys ambulanssia. Palvelun käyttöönotto edellyttäisi palvelutasopäätöksen avaamista.

Toimielinkäsittely

Vastausluonnoista valtuustoaloitteeseen käsitellään Lasten, nuorten perheiden ja työikäisten valiokunnan kokouksessa 5.5.2026 ja Tulevaisuus- ja turvallisuusvaliokunnan kokouksessa 7.5.2026.

Tavoitteena on saattaa valtuustoaloitevastaus aluevaltuuston kesäkuun kokoukseen.

Johtopäätökset

Täydentyy.

Tampereella

Piritta Setälä

vs. ensihoidon ylilääkäri, pelastus- ja ensihoitopalvelut

etunimi.sukunimi@pirha.fi, puh. 0405960434